

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди**

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

**Матеріали
науково-практичної конференції
27 вересня 2019 року**

Харків 2019

ЗМІСТ

Прокопенко І. Ф.

Свобода, відповідальність і вдячність – категорії педагогічної системи В. О. Сухомлинського.....6

Карпова Л. Г.

В.О. Сухомлинський про вимоги до педагога як керівника і організатора освітнього процесу.....12

Баранова С. Л.

Теоретичне обґрунтування та практичне використання ідей В.О. Сухомлинського щодо виховання всебічно розвиненої особистості.....15

Борисенко Н. О.

Чинники формування особистості через призму порад В. Сухомлинського.....19

Боярська-Хоменко А. В.

Емоційне здоров'я вчителя у спадщині В. О. Сухомлинського та в умовах Нової української школи.....23

Волкова Я. В.

Педагогічна паралель у вивченні досвіду фінської освіти і методичних напрацювань Василя Сухомлинського.....27

Ворожбіт-Горбатюк В. В., Горбатюк А. А.

Чинники виховання шляхетної особистості через призму доробку Василя Сухомлинського.....30

Гузенко Н. О.

Педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського у вихованні моральної відповідальності підлітків.....34

Денисенко А. О.

Школа радості ХХІ століття.....38

Довженко Т. О., Небитова І. А.

Педагогічні ідеї В. Сухомлинського в контексті Нової української школи...41

Жадько О. А.

В. Сухомлинський про формування громадянських якостей школярів.....45

Журавльов О. В., Журавльова А. І.

Ідеї трудового виховання В. О. Сухомлинського у розрізі формування економічної компетентності в учнів основної школи.....49

Золотухіна С. Т., Стяглик Н. І.

В. О. Сухомлинський про особливості організації науково-дослідної роботи в школі.....53

Кайдалова Л. Г., Штефан Л. А.

Використання ідей В. О. Сухомлинського при організації соціально-педагогічної діяльності з дітьми-сиротами (50 – 80-ті рр. ХХ століття).....59

Колбіна Т. В.

Підготовка фахівців у контексті гуманістичної парадигми.....63

ШКОЛА РАДОСТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

У тезах зосереджено увагу на актуальності використання надбань В. О. Сухомлинського в умовах Нової української школи (НУШ). З'ясовано, що новітні технології – це осучаснений шлях педагогічного пошуку видатного педагога. Акцентується увага на тому, що нова освіта спрямовує увагу на особистість, яка здатна критично мислити, спроможна опрацьовувати різноманітну інформацію, прагне змінити на краще власне життя і життя своєї держави, що є одним із концептуальних напрямів сухомлинівської педагогіки.

Ключові слова: Школа радості, НУШ, сухомлинівська педагогіка, урок мислення, змістовне дозвілля.

In the article the relevance of the use of creative heritage V. O. Sukhomlinsky was proved in the conditions of the new Ukrainian school. The latest teaching technologies have been presented as a modern way of pedagogical search for an outstanding teacher. The focus was on new education. This education focuses on the personality of a child who is capable of thinking critically, able to process a variety of information, seeking to change for the better his or her own life and the life of his/her country. This is one of the conceptual directions of Sukhomlin's pedagogy.

Keywords: School of Joy, New Ukrainian School, Sukhomlin's Pedagogy, Lesson of Thinking, Meaningful Leisure.

«Школа Радості» – чудовий дитячий світ навчання, розвитку, виховання, формування... пізнання, здобуття, досягнення. Чи зможе НУШ отримати символічний педагогічний статус «Школа Радості», «Школа Щастя»? Про це мріє увесь освітянський світ. Сьогодні, реформуючи освіту, ми вкотре повертаємося до надбань минулих років. Чи можна uważати «минулим» спадщину В. О. Сухомлинського? Ні. Сьогодні за його методикою працюють не тільки вчителі українських шкіл. Його досвід вивчають і впроваджують у Фінляндії, Канаді, Франції, Англії, Китаї, Японії й інших країнах. Твори видатного педагога видані 59-а мовами світу.

Тактику та стратегію сухомлинівської педагогіки ми бачимо в багатьох реформаторських технологіях не тільки України. Тому в умовах НУШ

сьогодні комфортно, доречно почуватиме і його концепція «виховання громадянина», «ідея оптимізму», «ідеалу людини», «іскри творчості та смак успіху», «уроки життя, критичного мислення та розвитку розуму», система роботи з батьками тощо.

Наслідуючи В. О. Сухомлинського, сучасна школа використовує особистісно орієнтовані технології, досягнення особливого психолого-педагогічного клімату, в умовах якого дитина відчувається зручно, комфортно, з піднесенням. Сучасна школа покликана виховувати в ній активну життєву й громадську позицію.

Нова школа працює на засадах «педагогіки партнерства», плекає українську ідентичність й організовує життя нової школи за моделлю поваги до прав людини та демократії. У програмі НУШ зазначено, яким повинен бути випускник освітнього закладу. Це: цілісна **особистість**, здатна до критичного мислення, – всебічно розвинені, освічені українці; відповідальні **громадяни і патріоти** з активною позицією, які діють згідно з морально-етичними принципами і здатні приймати відповідальні рішення; **інноватор**, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя.

Виходячи з потреб суспільства, НУШ не може обмежуватись озброюванням учнів певною сумою знань, вона покликана розвивати вміння самостійного здобування знань, уміння орієнтуватися у потоці інформації, формувати потребу у саморозвитку, самовдосконаленні, щоб знання, навички стали дієвою силою в житті учнів, а також їх переконанням. Отже, у новітніх технологіях фактично осучаснено шлях педагогічного пошуку В. О. Сухомлинського.

Вивчаючи досвід видатного педагога, нотуємо його рекомендації щодо правильності проведення важливих «уроків мислення»: не скидати на дитину лавину знань, не прагнути розповісти учням на уроках про предмет вивчення все, бо це не надає можливість розвивати в дітей допитливість і любов до знань. В. О. Сухомлинський уважав надзвичайно важливим сформувати в учня жагу до пізнання. Його ідеї щодо критичного мислення є основою ефективних технологій «співдружності сердець учителя та учня», які забезпечують формування таких важливих рис особистості, як уміння формулювати й адекватно відстоювати власну думку, осмислювати власний та чужий досвід, вибудовувати низку доказів, відчувати нерозривний зв'язок власних принципів та вчинків. Щоб навчання, виховання, розвиток здійснювались у педагогічно доцільному напрямі, навчально-виховна

діяльність у школі має бути змістовною й особистісно значимою для дитини, задовольняти її актуальні й перспективні потреби.

В. О. Сухомлинський постійно шукав різноманітні форми організації навчального процесу та форми навчально-виховної та дозвілєвої діяльності учнів, оригінальні методи, багато з яких тепер пов'язують з методами новітніх технологій. Цінними для нас є й зараз його рекомендації щодо проведення «уроків розвитку критичного мислення і розвитку розуму».

Основними завданнями таких «уроків мислення» були: розвиток уміння спостерігати за явищами навколишнього світу, збагачення життєвого та чуттєвого досвіду, накопичення матеріалу як основи розвитку абстрактного мислення; усвідомлення окремих предметів і явищ природи, їх взаємодії та взаємозв'язку; розвиток уміння визначати спільні та відмінні властивості предметів, порівнювати й узагальнювати їх; розвиток уміння будувати гіпотези і самостійні висновки; розвиток мислення і мовлення дітей; розширення пізнавальних інтересів; спонукання до творчості засобами слова, образотворчого мистецтва, музики, праці тощо; розвиток уяви та фантазії, розвиток пам'яті та ін.

Уроки мислення, звичайно, не є єдиним засобом навчання і виховання, але є досить ефективними для розвитку мислення, формування світогляду, ставлення до розумової праці та самого себе. І сьогодні уроки мислення для дітей – це портал до саморозвитку, самовдосконалення, а для вчителя – це якісна ділянка педагогічної цілини.

У творчому доробку В. О. Сухомлинського багато праць, присвячених проблемі формування допитливості. Він уважав, що інтелектуальна байдужість, бідність інтелектуальних емоцій притуплює чутливість до мудрості, новизни, багатства і краси думки, до пізнання. Тому задача сучасного вчителя – розвивати в дітей бажання пізнавати, досліджувати, розкривати, осмислювати, засвоювати, збагачувати тощо. І гарним результатом пізнавальної активності на цій педагогічній стежині є потреба дитини в проведенні власного корисного, змістовного, доцільного дозвілля.

Сьогодні НУШ повинна стояти на позиціях виховуючого та розвивального навчання. Нова освіта спрямовує увагу на особистість, що здатна критично мислити, спроможна опрацьовувати різноманітну інформацію, прагне змінити на краще власне життя і життя своєї держави.

Важлива складова успіху «Школи радості» – формування позитивної «Я-концепції», щирого відчуття радості життя, бо хто не любить своє власне життя, той не зможе переживати жодне глибоке почуття.

Видатний педагог уважав, що вчитель, насамперед, повинен допомагати дитині вчитися, пережити незрівнянне почуття першості, відчуття «смаку» успіху, прагнення стати краще не заради похвали, а з внутрішньої потреби і від того відчувати пошану оточуючих, не втратити своєї чесноти.

Отже, науково-педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського не тільки не втрачає своєї актуальності, а й набуває нового прочитання і усвідомлення. Школа мислення, школа під блакитним небом, школа радості видатного педагога стала відомою в усьому світі і є дороговказом для педагогіки майбутніх поколінь. Підсумовуючи, слід зазначити, що місія сухомлинівської «Школи радості» та НУШ – школи ХХІ століття – зробити дитину щасливою.

Список бібліографічних посилань:

1. Нова українська школа [Електронний ресурс : режим відкритого доступу : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>]
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. Т. 5. [Текст]. К. : Радянська школа, 1977. 640 с.
3. Сухомлинський В. О. Школа радості. *Вибрані твори: в 5. томах.* К., 1976 – 1977. Т.3. С. 9-98.

УДК 37.091.4(477)

Т. О. Довженко

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
tatanadovzhenko@gmail.com;

І. А. Небитова

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
nebytova.iryana@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У тезах розглянуто педагогічні ідеї В. Сухомлинського у контексті Нової української школи. Визначено сутність концепції Нової української школи. Зазначено формулу Нової української школи, що складається з дев'яти ключових компонентів. Охарактеризовано окремі компоненти формули Нової української школи, спираючись на педагогічну спадщину В. Сухомлинського.